

Etter at politifolkene var gått, hadde Ravne ikke sagt ett ord. Han satt med hodet ned mot brystet, stønnet noe frem når de mest feiende satser av en rhapsodi veltet frem fra flygelet ovenpå, han løftet etpar ganger en hånd, som for å by musikken å holde opp. Den forstenede ro, som var hans uhyggelige reaksjon på hendingene den aften, brakte også mine nerver til bristepunktet. Jeg gikk hen til skjenken, tok frem en flaske whisky og glasser og skjenket til min ven. Han så opp på meg med trekk, som var preget av lidelse, fra hans gode, blå öyne lyste fortvilelse. Med et rykk tok han glasset og tömte det, og ulikt hans solide vaner fyllte han det igjen og tömte det pånytt. Jeg la en hånd på hans arm og snakket til ham; hva kunne jeg hjelpe ham med? Ville det lette ham å betro mer til meg, sin ven, enn den korte beretning han hadde gitt politiet og de nærmest uvillige svar han hadde gitt på spørsmål?

Han vinket av, ikke ikveld, jeg kom jo tilbake imorgen i anledning av liket, i anledning av Tom. Han håpet at vi ville få meget å snakke om, han måtte høre min mening om noe, som han i flere år hadde båret på, han trodde det ville lette ham. Bare ikke iaften, doktor.

Jeg tror ikke Ravne har kallt meg annet enn doktor siden jeg fikk min licentia. Han var endel eldre enn jeg, noe som ingen av oss hadde noen følelse av. Han hadde vært gift, men det hørte fortiden til, han var sjelden begavet og kunnskapsrik, liketil og umiddelbar. Han pleiet å si at det å la andre føle at man tok seg selv alvorlig, røpet et mindreverdigdomskompleks. Han var vokset opp i et rikt hjem, det som nu var hans hus, og han var i den, etter hans mening uheldige situasjon, at han hadde arvet ugifte eller barnløse onkler og tanter. Uten at ... han traktet etter rikdom eller misbrakte den, nöt han de fordeler den brakte, men han sa at den på den annen side var årsaken til at han "ikke hadde brakt det til noe i livet".

På dette punkt var vi uenige, det var en utsøkt nytelse å høre ham drømme seg bort på flyglet, og det var interessant å høre hans beretninger om de kunstsatter han hadde brakt med fra sine reiser. Han var desuten et ualminnelig

17. februar 1945
 Dr. i ingeniørvesen
 om den klat
 opp opp
 kopie av

godt og følsomt menneske, i sitt rummelige hus hadde han innredet en liten leilighet for den sterkt nervelidende enke etter en dansk ven, Jackson. Hun og hennes datter, Eva, var hans faste gjester. Fru Jackson omgikkes ingen, hun var folkesky og irritabel, men meget musikalsk, og det var hennes spill, som den aften virket så grotesk og som øket presset på Ravnens nerver.

Han virket allerede nervøs, da han samme ettermiddag ringte til meg og ba meg komme til ham, jeg hadde ikke sett ham på noen uker og jeg spurte om han hadde vært syk uten å varsle meg. Han svarte at syk og syk, legemlig ikke, men vel sjelelig. Det var netop dette han ville snakke med meg om, han trengte mitt råd.

Han hadde vanskelig for å begynne, han var urolig, gikk frem og tilbake på teppet, stanset og så ut som om han lyttet etter noe. så begynte han å snakke.

-Forhistorien er lang, den får vente. Det aktuelle er at Tom er kommet. Jeg har fortalt deg om Tom, gutten til mine venner Muellers i Holland. Det er fjorten dager siden, jeg satt i hallen, da jeg hørte noen utenfor på terrassen og en stemme som ropte på "onkel Ravne". Jeg åpnet døren og så ham stå der, men drog ikke straks kjensel på ham. Hele skikkelsen var så ulik den pertentlige, pene gutten, som jeg sist så i Holland like før krigen. Uflidd og sjasket var han, ansiktet var en meget voksen manns, og gutten er bare 24. Jeg fikk ham inn foran peisen og spurte formodentlig om ti ting på én gang. At noe var iveien, var lett å se, gutten virket som et forfulgt dyr.

-Jeg må gå tilbake til 1940. En mere omsorgsfull oppvekst har vel ikke mange hatt, morens omsorg var så alltfør intens, den ga ikke plass for megen selvstendighetsfølelse hos gutten. Da han, som så mange andre ungdommer kom seg over til England, var han sikkert uskikket til å stå på egne ben, i serdeleshet under de forhold han kom opp i. Han ble innrullert i en tropp av hollandske frivillige, fikk sin drill, mislikte seg, men det var selvsagt ingen vei utenom, når han først var kommet opp i det. Han var to ganger med på kontinentet og innrømmet at han ikke egned seg til krigerhåndverket. Han var sensibel, tålte ikke påkjenningen og den psykiske reaksjon var formodentlig redsel. For første gang var han kommet i intim forbindelse med jenter og måtte være kar blant karer ved

drikkebegret.

-Etpar måneder før frigjøringen kom han over til Frankrike sammen med endel ungdommer i motstandsbevegelsen, i denne hadde han öynnet frihet fra den tvang som militærdisiplinen var for ham. Men han oppdaget snart at han var kommet fra asken opp i ilden, hans resolute kamerater organiserte sprengninger og foretok likvidasjoner. Hvis den slags handlinger skal ha en hensikt, er vel forutsetningen at aktörene er avbalanserte folk, og det kan hans kamerater ikke ha vært, og allerminst deres følgesven Tom.

-Ved frigjøringen var han i nærheten av Paris og slapp lös sammen med sine kamerater, han hadde vært med på å svelge i det han kaller de lovlöse dager, berust av seier og Bacchus. Til å begynne med satte han seg ikke i forbindelse med hjemmet, det ligger ved Delft, jeg kan ikke sette meg inn i de forhold som må ha hersket, men de var etter hans beskrivelse ikke bra. Kameratene hadde ikke, eller de mente ikke å ha noe hverdagsliv å gå tilbake til. De eldre var opplært i det håndverk å ta seg selv tilrette, og det er farlig å vekke ellers latente fölelser i ubefestede sinn. Det fri liv lokket, og det skulle gjøres i allefall ett riktig kupp, för man skillte lag. Og det kuppet förte til mord, Tom frykter i allefall for det, han kom seg unnav, han tror seg forfulgt av lovens arm. Men jeg har ikke kunnet finne ut om det forholder seg sån.

-I et lyst öyeblikk hadde han oppsökt det nederlandske konsulat og fant ut at han var etterlyst hjemmefra. Han hadde da sendt sine foreldre et brev om at han var all right og så å si på veien hjem. Men etter det mislykkede kuppet våget han ikke å reise hjem. Han kom seg lett over til England, han hadde sine militære papirer i orden. Han fant frem til et kontor som hadde med hans kompani å gjøre og han fikk et visum og penger til reisen hit. Hvordan det kunne foregå, vet jeg ikke, jeg kjenner ikke spillereglene og vet heller ikke i hvilken grad den alminnelige forvirring kan ha kommet ham til hjelp.

-Allt dette og mange uvesentlige detaljer kom etterhånden frem. Han måtte ta seg sammen for å svare på mine spørsmål, og det var blitt aften för jeg tenkte på at gutten måtte få noe i kroppen. Mat og litt cognac gjorde ham roligere. Han satt stadig i den stol han var dompet ned i, han var höyere og bredere enn jeg husket ham, ansiktet

kunne ha vært valkert, hvis det ikke hadde vært preget av en blanning av forsorenhet og forskremthet. Da jeg spurte ham hva han hadde tenkt seg med å komme hit, begynte han å hulke. -Intet hadde han tenkt seg, intet annet enn at snille onkel Ravne var den eneste som kunne ordne flokene, hvis de lot seg ordne.

-Det er noe ved Toms skjebne, bortsett fra krigsårene, som gjør at han i særlig grad har krav på min hjelp, selv vet han intet om det. Ingen vet det uten jeg, og det jeg vet det har pint meg i disse år. En gang må jeg snakke ut om det til noen. Kanskje jeg må plage deg med det, doktor. Vel, han ble her, jeg dresset ham opp, forsøkte å berolige ham, snakket med ham om mine etterforskninger, tok ham med på småturer, men ga ham ordre om å holde seg på sitt rom, når vi ikke var sammen. En dag kom han allikevel inn til meg mens Eva og jeg satt i biblioteket, de hilste på hverandre, og det var öyensynlig at de to straks fölte seg tiltrukket av hverandre.

-Og det må ikke skje, doktor, allt annet, bare ikke det. Etter den dagen har jeg gjetet ham, og henne med. Inntil jeg så dem i hagen igår. Du vet at brutalitet ligger ikke for meg, men jeg fikk ham inn, jeg vet ikke riktig hva jeg sa, det kan være likegyldig. Men siden er han min fiende, turde ikke vise det åpent, men jeg föler det slik, jeg ser det i öynene hans. Han tror at jeg anser ham uverdigg til hennes selskap, at han, morderen, ikke kan omgås henne.

-Jeg tror ikke at han har vært med på noe mord, ennsi at han har myrdet. Jeg vet ikke om det i det hele tatt ble begått noe mord, jeg har ikke kunnet få det bekreftet. Han har höyst vært et redskap, den tosken, se på det uttrykket som en unnskyldning, doktor. Jeg forstår så godt Eva, hun er snart 23, og hun offrer seg for sin mor. Det er ikke min fortjeneste at fru Jackson ikke er i en anstalt for sinnslidende, det er pikens. Hun er en engel, som gir sine beste ungdomsår til sin syke mor.

-Men hun og Tom må ikke, - Gud, det var et skudd, doktor, kom.

Ravne støttet seg til stolarmen, han var likblek, öynene flakket mellem døren til det rom, som vel var Toms, til meg og tilbake. Fra annen etasje klang de siste takter av

tyrkisk marsj i Mozarts A-dur sonate, jeg kan høre dem synge i ørene ennå idag.

Tom var død da vi kom inn, revolveren lå på gulvet ved siden av sengen. Han var fullt påkledd, på nattbordet lå et ark papir. -Finis, kjære Onkel, hils hjemme, sorry, Tom.-

Jeg ringte til politiet og hva videre skjedde er uvesentlig.

Bare én ting har jeg glemt, jeg spurte Ravne om han hadde satt seg i forbindelse med Toms foreldre. Nei, han hadde ikke det. Han ville spare dem for unødig sorg hvis Tom ikke var etterlyst. Han ville først få rede på det, så ville han ha tatt Tom med til Holland, han ville ha tatt ham med på en reise, han kalte den en oppdragelsestur, til steder hvor de hadde truffet hverandre tidligere, og ut i verden.

Ravne var helt knust, -ikke iaften, doktor, hadde han sagt. Men det ble ikke bare med den aftenen, Ravne fulgte kisten til Holland. Og jeg så ham aldri mere. Han la igjen et brev til meg, i hvilket han ba meg ta hånd om fru Jackson og Eva, jeg ville gjøre ham en spesiell tjeneste, hvis jeg kunne avse noe av min tid for henne. Jeg fikk hans blankofullmakt til å ordne det økonomiske. Etterhånden fikk jeg kort og brev fra ham, fra Rio, fra Tokio, han flakket om i verden uten stans.

Det er ikke meget å si om min missjon som fullmektig for Ravne det året. At Eva var en engel, var lett å finne ut. Hun gikk helt opp i omørgen for sin mor, gikk sjelden ut og leste meget. Hun var musikalsk som moren, men fru Jacksons overdrevne musikkytelser syntes å være årsaken til, at hun den gang aldri rørte flyglet. Fru Jackson er et kapitel for seg. Det er ingen tvil om at hun var gal, etter menneskers vanlige dom, hun var overnervøs og ubalansert. Hennes interesse var musikken, den frigjorde tyensynlig sterke inntengte følelser, hun kunne spille Schumanns mange barnesanger om og om igjen, hennes foredrag røpet kunstneren i henne, bare de uavsladlige gjentakelser gjorde det hele til en plage. På hennes bord lå bøker om musikkhistorie sammen med ganske vulgære detektivromaner. Hun søkte i dem, sa hun, løsningen på gåten om hvordan et barn kan forsvinne uten at all verdens detektiver kan finne det.

Og så fortalte Eva meg om sin mors tragedie, om hvordan

hennes gutt forsvant i London da Eva selv var en baby, at han aldrig ble funnet igjen, og om hvordan dette hadde ødelagt foreldrenes liv, hvordan hennes far hadde offret sin fremtid for å hjelpe moren gjennom hennes stadig mørkere sinnstilstand, hvordan Ravne, etter farens død, ordnet opp for dem og tok dem med til sitt hjem. Selv kunne jeg gjette meg til at Eva mer hadde hatt farens fortrolighet enn morens. Fru Jackson var nok venlig, men hennes holdning overfor datteren var hva jeg kan kalle negativ. Eva var der og det var bra, men noe som helst tegn til mors-kjerlighet så jeg aldrig.

Jeg tok Eva med til konserter, i teatret og på små utflukter, og det var tyensynlig at dette var nytt for henne, hun fortalte at faren hadde forsøkt det samme, men -det var så vanskelig-. Merkelig nok hadde Eva et lett sinn, hun kunne le hjertelig og moret seg godt på unge pikers vanlige vis, over mine små oppmerksomheter.

Da jeg hadde vunnet hennes fortrolighet, spurte jeg henne om hva hun hadde følt overfor Tom. Jeg angret straks spørsmålet, Toms navn hadde, uten noen overenskomst, vært tabu. Men Eva svarte rolig, at han virket på henne som en gammel ven, ikke fremmed som han jo var, de hadde pratet så lett sammen.

La meg like godt si det straks; mine følelser for Eva var gått over fra interesse til venskap og videre til kjerlighet. Det var ikke til å unngå, for å si det med en gammel ungkars ord. Mellom Evas og min alder lå over tyve år men endel av denne forskjell ble utliknet ved at hun var mere moden enn hennes 23 somre tilsa, mens jeg, såvidt jeg selv kan dømme, var yngre enn mine 45.

Det må ikke skje, doktor, allt annet, bare ikke det, hadde Ravne sagt den aften om forholdet mellom Eva og Tom. Jeg tenkte på om Eva muligens var årsaken til hans interesse for fru Jackson, eller en medvirkende årsak. Først etter at jeg hadde lest Ravnes dagbøker og hans siste lange brev til meg, forsto jeg hva han mente; hva som i årevis hadde naget ham, og som muligens førte til hans altfor tidlige død.

II.

Ravnes dagbøker. Uten at vi hadde fått noen meddelelse om at han var syk, kom en dag en rekommandert pakke til meg fra en advokat i New York. Den inneholdt et testamente, dagbøker, notater og et ikke avsluttet brev. Fra advokaten fulgte et brev om at Ravne var blitt kremert. Hans sykeleie hadde vært ganske kortvarig.

Det var et forferdelig slag for Eva og for meg, fru Jackson hadde tyensynlig mistet evnen til medfølelse for andre. Min eneste trøst i sorgen over at vi aldrig mer skulle se ham blant oss, var at han hadde gjort fru Jackson og Eva økonomisk uavhengige. Med et strøk av humor skrev han at min fullmakt fra ham nu ville bli livsvarig, han håpet at den byrden ville bli lett å bære. Da jeg lot Eva lese den del av brevet tok hun min hånd, lenet seg inn til meg og gråt ut.

Han hadde ikke gitt noen instruksjoner om hvordan jeg skulle behandle den betroelse som lå i de papirer han sendte meg. Det var flere små dagbøker, løcrevne notater og lengere, sammenhengende refleksjoner. Han hadde også forsøkt å sette opp en samlet beretning, men hadde av én eller annen grunn ikke fått frem noe helt bilde. Han begynte på slutten, eller midt i, avbrøt og begynte på en annen ende, Det hele virket nervøst, ~~Under sin sykdom hadde han villet forklare meg hendingsene og sine motiver idet han henviste til de øvrige underlag.~~ Under sin sykdom hadde han villet forklare meg hendingsene og sine motiver idet han henviste til de øvrige underlag. Jeg fant hurtig frem til årsaken til hans problem, men først etterhånden fikk jeg et klart bilde av de skjebner, som hadde kryssset hans bane.

Ravnes problem var nu blitt mitt, men selv om det ikke lenger var det samme, kunne jeg ikke bære det alene, i allefall pliktet jeg å betro meg til Eva, for henne har jeg ingen hemmeligheter. Jeg har veiet spørsmålet om hensynet til den annen part i den tragedie Ravne rullet opp for meg, men har funnet at også de bør ta del i hans problem. Fru Jackson teller ikke, hennes sinn er stadig blitt mørkere.

Den unge kjemingeniør Jackson forenet intelligens med et vel avbalansert pågangsmot, i oljekretser ble man hurtig merksam på hans arbeider med fettherdning, men det ble

som organisator han kom opp i toppstilling allerede før han var 30. Både han og hans hustru var livsglade, hun var en passionert rytterske, og tiltross for de oppdrag han fikk, forsto de å avse tid til tennis og seilsport. Såvel i psykisk som i fysisk henseende var de begge to elitemennesker. Med kort mellomrom fikk de en gutt og en pike, og da han via England skulle foreta en lengere reise på Kontinentet, ble hun og barna med for å være hos hans tante i Surrey syd for London, til han kom tilbake. Gutten var den gang omkring 20 måneder og Eva 6.

Da Jackson kom tilbake for å hente dem, reiste de sammen med en ung slektning til London og tok inn på et hotel ved Victoria stasjonen. Skjønt tåken allerede var tett, tok de ~~med~~ gutten med til en spesialist, de formodet en begynnende polyp i nesen, og ventet så i en lunsjrestaurant i Regent Street på å få en bil tilbake til hotellet.

Har De noen gang gått i den gule grøten, som er london-tåken, når den setter inn på det verste, når biler og busser forsøker å føle seg frem og fotgjengere kolliderer med lyktestolper og passanter? Inntil all trafikk over jorden opphører. Jacksons var kommet opp i netop en sån uigjennemtrængelig tåke. De oppga å få en bil og håpet på en buss, de fant frem til holdeplassen, han med gutten på armen, hun med etpar pakker. Bussene kjørte ennå, alle overfylte, men det ble lengere mellom dem. Etter at de hadde stått der en stund så eller følte de at det såg flere busser inn mot holdeplassen.

Jackson hadde netop bedt sin kone om å holde gutten et øyeblikk mens han tørket dugg fra brillene sine, han så at 6A-linjen kom og tok etpar skritt frem sammen med henne. Men bussen var tyensynlig fullt besatt, konduktøren slapp etpar av og hjalp etpar på, og kjørte videre.

Ingen av dem visste hvem som først spurte etter gutten, ingen av dem visste hva den annen sa eller hvordan det var gått til, men han var borte. De lette på plassen, men fant ham ikke. Jackson ble aldrig klar over hvordan han fikk sin kone inn i en restaurant eller hvordan hendingsene fulgte like etter. Han alarmerte selvfølgelig politiet, han engasjerte privatdetektiver og satte inn annonser i avisene med løfte om belønning for spor som kunne bringe et resultat.

Det ble politiet som tilslutt, gjennom en busspassasjer,

brakte den eneste opplysning som kunne formodes å føre frem. - En eldre mann, som på det tidspunkt hadde passert Ploca-dilly med linje 6A, hadde lagt merke til at konduktøren plasserte en liten gutt på fanget til en dame som netop var kommet inn og som fikk en plass nede ved døren. Gutten var begynt å gråte og damen og hennes ledsager var like etter steget av.

Etterforskningen fortsatte i flere uker, det kom mange henvendelser fra folk som mente å ha sett eller hørt noe, men alle spor løp ut i intet. Inntil de satt der, som han sa, med to tomme hender, og intet håp.

Jackson måtte bevare fatningen og holde hodet klart. Hans hustru var brutt helt sammen, hun kunne bryte ut i hysterisk gråt, hun kunne knuge lille Eva inn til seg, som for å finne trøst hos henne, for et øyeblikk etter å se tvers i- gjennem henne og Jackson, med øyne som likesom søkte noe langt borte. Han måtte følge henne på timelange turer gjennom gatene, ~~høpene, passetene, felle, alle~~ hennes gutt. Verst for Jackson var de øyeblikker da hun la skylden over på ham. - Han var mannen, han måtte passe på dem begge. Så kunne hun angre og felle ham om halsen. Det må ha vært utholdelig.

På en av Ravnes notater stod: -Fru J. -En ting er å miste sitt barn, en mors kjeledegge, foreldrenes stolthet, på vanlig vis. Timeglasset løp ut, de siste akkorder klang. Man vet hva som hendte, man har graven, man faller etterhånden til ro, og tiden leger såret om enn savnet forblir der. Men det er intet grunnlag for å bli fortrolig med det red-selsfulle som hendte den gang i tåken. Gutten var der, i neste øyeblikk var han borte. Hvorhen? Hva skjedde med ham? Lever han eller er han død? Tankene forfølger meg om dagen og i drømmene. Intet kan bringe meg til ro. -

Nedenfor stod følgende: - Bare Jacksons omsorg har reddet min forstand. Tror De ikke at jeg vet at jeg har ødelagt min mans frentid, hans liv? Jo, jeg vet det, jeg ville det ikke, men det er blitt sån.

Ravne har rettet sitatet på flere steder, det har øyen-synlig vært viktig for ham å gjengi fru Jacksons betroelse nøyaktig sån som hun ga den. Han møtte Jacksons på et høy-fjellshotell og følte seg tiltrukket av den alvorlige mann, som ikke syntes å ha annen interesse enn å dra omsorg for sin hustru. Han besøkte dem i deres hjem utenfor København og møtte den atter på fjellet. Jackson må ha fortalt ham

om tragedien ved forskjellige anledninger, den var jo blitt vendepunktet i hans liv, det lettet han å betro seg til den ven som Ravne var blitt. Han fortalte om hvorledes han, i kjerlig omsorg for sin hustru, hadde måttet bryte med sin karriere og hadde overtatt en forhandling i sin bransje, noe som ikke kunne vinne hans interesse. Han tjente tilstrekkelig, men ikke overflødig, og de reiste meget. Disse reisene var en lettelse for dem begge, fordi den adspredelse de ga, lettet hustruens sinn, for en tid.

Eva må ha vært omkring 7-8 år da de først møtte hverandre, og Ravne vant straks hennes hjerte. Hun må tidlig ha følt det trykk som hvilte på foreldrene og la merke til at Ravne brakte en ny tone med seg inn i deres liv, hans interessant underholdning fikk tankene inn på et lysere spor.

Jeg nevnte at det var faren som mer enn moren hadde Evas fortrolighet. Mange notater viser at Jackson ofte drøftet henne med Ravne. Han ville bringe mer glede inn i hennes liv og han var engstelig for at det trykk, som hvilte på foreldrene, skulle gi henne hemninger og formørke hennes sinnelag. Hun hadde et spørgende blikk i øynene når hun så fra den ene til den annen av dem, og hun klynget seg ofte inn til dem for å vide dem sin kjerlighed, og som for å trøste dem og hjelpe dem. Det var hos faren hun fant mest gjenkjerlighed, og Jackson var takknemmelig da Ravne tok Eva med seg hjem i hennes sommerferie.

Jeg nevnte foran at Ravne var økonomisk uavhengig og at han reiste meget, han kunne bli borte i lang tid ad gangen. Hans vei var ikke den alminnelige turists, han hadde besøkt kinesiske klostre sammen med en fremstående norsk vitenskapsmann, han hadde i India studert uparnisjaderne om verdenssjelen og menneskets innerste jeg, og han stod uforstående overfor éndagsbesøk i Inkasenes Cusco. Han unngikk de steder, til hvilke folk flest reiser og han hadde forelsket seg i en liten fiskerlandsby i nærheten av Granville i Normandie. Der pleiet han å tilbringe etpar sommeruker.

Det må ha vært 20 år siden han første gang møtte Muellers der. Fru Muellers foreldre var franke, og hun hadde arvet et sommerhus i utkanten av landsbyen, de ongikkes få eller ingen, og det var også først etter etpar år at Ravne tilfeldigvis gjorde deres bekjentskap.

Han fanget en dag inn fru Muellers lille søn, som kom løpende bortover stranden, løftet ham opp og pratet med ham. Fru Mueller kom løpende etter gutten og takket Ravne for hans elskverdighet. Hun var så engstelig for denne gutten, deres eneste barn, hun lot ham aldrig ut av syne. Ravne hadde forlengst bemærket dette, han så aldrig gutten uten i morens selskap, ville han leke med andre barn, var moren straks der og tok ham med seg, snakket noen til ham, mislikte moren det öyensynlig. Ravne hadde i sitt stille sinn sgr ergret seg over denne opdragelse til fremtidig uselvstendighet, som han uttrykte det. Forövrig var fru Mueller en kultivert og elskverdig dame, forholdet mellem ektefellene syntes å være fullkomment godt. Som nevnt hadde de ingen omgang, det var vel forövrig ikke megen anledning til å stifte bekjentskaper som kunne interessere dem. Som regel holdt de hverandre med selskap, men leilighetsvis kunne Mueller komme slentrende på sin lett skjödesløse vis gjennom gaten eller nede lange stranden. Det var ved en sådan anledning de först vekslet noen ord med hverandre, Mueller hadde öyensynlig undret seg over denne utlending som kom tilbake til stedet, uten å ha annen rot der enn vertshuset. I motsetning til Muellers selv, som reiste til sitt eget hus, et deilig sted, bygget i sin tid av en eksentrisk slektning av fru Mueller.

Mueller var yngre søn av et gammelt handelshus og hadde tidligere reist for dette i koloniene og i England, familieforhold hadde forårsaket avbrytelse av denne virksomhet, og han hadde nu bare løsere tilknytning til firmaet. Han malte litt som tidsfordriv, han ga også mere inntrykk av å være kunstner enn forretningsmann.

Han innbö Ravne til, som han sa, å kjede seg sammen med dem om aftenen, og Ravne benyttet leilighetsvis denne innbydelse til avveksling fra dem megen lesning, som ellers var hans aftenbeskjeftigelse. Formodentlig sökte han netop dette avsides liggende sted for å få den ro han önsket til sine studier.

Mueller var fullt merksam på at hans hustrus intense omsorg for Tom, gutten, var til skade for dennes utvikling. Men han hadde ikke evnet å endre dette forhold, fru Mueller tålte ingen innblanding, hun ble hysterisk når han forsökte å "bortføre" Tom eller å føre ham sammen med jevnaldrende. Hun deltok sjelden i deres samtaler, Ravne hadde inntrykk av at hun iaktok ham, han ble aldrig riktig fortrolig med

henne eller hennes vesen. Hun var ikke på noen måte øvvisende, hun satte pris på at hennes mann likte Ravnas selskap, det lot til å glede henne at de hadde felles interesser, og det var hun som først foreslo at Ravnas skulle besøke dem når han reiste gjennom Holland..

Ravnas hadde et eget lag med barn og han og Tom ble fort venner, til Muellers store tilfretshet. I Ravnas notater ned gjennom årene om familien, går det som en rød strek at det bestod etslags frimureri mellom ham og Mueller med hensyn til Tom. Da det var lykkedes ham å få ta Tom med på en hel-dagstur, skrev han med et anstrøk av humor at - fru M.s opdragelse gjør fremskritt. Ravnas besøkte dem flere ganger, desuten møtte de hverandre om sommeren i Normandie, siste gang i 1939.

Det var umiddelbart etter okkupasjonen av Holland at Ravnas fikk det brev fra Mueller, som skulle bringe et uløselig problem inn i hans liv, det som formodentlig forårsaket hans død.-Muellers helbred hadde lenge vært dårlig, og det som nu var hendt, truet med å knekke ham. Tom var borte, han var i krigsdagene tatt over til England sammen med venner fra sitt gymnasium. Fru Muellers sinnstilstand foruroliget ham, Tom hadde aldrig vært borte fra henne, Ravnas kjente jo forholdet fra alle de år de hadde gledet seg over hans vennskap. Mueller kunne vanskelig forlate sin hustru, men hvis Ravnas, tiltross for de restriksjoner som krigen førte med seg, for deres vennsaps skyld kunne gjøre et møte mellom dem mulig, ville det glede ham mer enn Ravnas nu kunne forstå.

Imot sin vane ventet Ravnas lenge før han svarte på dette brev, han ville ikke skuffe sin ven, men på den annen side hadde han intet fornuftig påskudd til å søke om reisetil-latelse, han levet meget tilbaketrukket på den tid. Da fikk han Evas telegram om at hennes far var død, Ravnas reiste straks til Danmark og telegraferte samtidig til Mueller at han var å treffe i København eller senere eventuelt på det sted de måtte bli enige om. Mueller kom to dager senere, før Jacksons begravelse, og han deltok i den.

Som jeg allerede har fortalt tok Ravnas seg av fra Jackson og Eva, og han gjorde det gjerne. Han hadde hendene fulle, han fortalte aldrig enken eller Eva hva han ordnet opp for dem i de dagene. Han var samtidig stadig sammen med Mueller, han forstod først ikke hva denne hadde på hjertet, men da han hadde fått en anelse om det som trykket ham, må han ha

tatt initiativet og han synes å ha presset hendingene ut av Mueller.

Mueller fortalte at Tom ikke var deres søn. De hadde en gutt, en prektig krabat, de levde for denne gutten så meget mer som hans fødsel hadde utelukket håpet om å få flere barn. De hadde fablet om hvordan han skulle fortsette farens løpebane, hvordan han skulle stige høyere opp blant de fremste i det hollandske kolonirike. Fru Mueller var en ivrig bilist og tok gutten med på sine turer. Og så kom det som ble deres livs ulykke, hun kjørte utfor, gutten var død, men hun selv fikk ikke den lindring som en besvimelse eller en hjernerystelse kunne ha gitt henne. Hun så gutten ligge der, hun måtte følge han til graven, hun var som forstenet, gutten kunne ikke være borte for alltid.

-Det hadde vært en forferdelig tid, hans hustru var etter hans mening ikke gal, hun hadde bare en fast overbevisning om at dette ikke kunne være slutten på alt, skjebnen ville gripe inn, bare vent og se. Mueller hadde arbeidet i sitt gamle firma, han hadde ofte måttet være hjemmefra i lengere tid. Men hans hustru kunne nu ikke unnvære ham, sammen måtte de avvente skjebnens spinn. Han mente å kunne gi henne adspredelse ved å ta henne med til England, han skulle dit for sitt firma, men under oppholdet der forsto han hvor ubalansert hun var blitt. Hun kom en dag hjem med en liten pjoik og påstod at skjebnen hadde sendt ham til dem. Det var heldigvis en gutt fra nabolaget, men hans hustru kunne ikke forstå hvordan han hadde hjerte til å ødelegge hennes lykke, nu når hun hadde funnet den. Skjedde det én gang til, ville hun ta sitt liv. Mueller fikk henne med til en nervespesialist som dog ikke kunne hjelpe stort, og han besluttet seg til å reise til deres sommerhus i Normandie, skjönt det allerede var høst. Han håpet å kunne bringe sin hustrus nerver til ro i ensomheten dernede.

- De hadde vært ute i byen like før avreisen, de hadde fått presset seg inn i en buss fordi det var umulig å få en bil. Uten at han visste hvordan, hadde hans hustru en liten gutt på fanget, omtrent av samme alder som deres egen. Hun så på sin mann med et blick som han aldrig kunne glemme, og hun sa at nu måtte også han se hvordan skjebnen hadde ordnet det sådan som hun hadde sagt. Han så vænvidd i de øynene, enten måtte dette bli hennes gutt eller hun tok gutten med seg i døden. Hun ga ham intet alternativ, og han visste at

hun ville holde sitt ord. Foreldre som kunne la en så liten gutt alene i londontåken, de måtte være likegyldige for ham, de fortjente vel å miste ham, formodentlig hadde de flere, i allefall hadde Muellers ingen.

Alt dette sa hun vel ikke mens de satt i bussen, men i allefall hadde Mueller den faste overbevisning at enten måtte de beholde gutten, derved kunne han redde sin hustrus forstand, eller han ville miste sin hustru dersom hun nu ikke fikk beholde ham, som skjebnen hadde gitt henne.

-De reiste samme dag fra England, han våget ikke å lese aviser, hans hustru hadde bare én tanke, det var gutten, deres gutt. ~~mueller brøt med sitt firma, han tok sin hustru og gutten med til Italien og de kom ikke tilbake til sitt hjem før året etter. Han kunne aldrig forsone seg med forholdet, men han hadde på den annen side ikke mot til å foreta noen etterforskning. Hans hustru var tyensynlig tilfrets, hun hadde fått tilbake den gutt som hun hadde mistet, den sak var i orden. Hun vek ikke fra gutten, hun var hennes og ingen annens. Og nu var han borte, etter alle disse år.~~ Mueller brøt med sitt firma, han tok sin hustru og gutten med til Italien og de kom ikke tilbake til sitt hjem før året etter. Han kunne aldrig forsone seg med forholdet, men han hadde på den annen side ikke mot til å foreta noen etterforskning. Hans hustru var tyensynlig tilfrets, hun hadde fått tilbake den gutt som hun hadde mistet, den sak var i orden. Hun vek ikke fra gutten, hun var hennes og ingen annens. Og nu var han borte, etter alle disse år.

-De hadde hatt et brev fra Tom, Mueller hadde det med seg, det var postlagt i Holland men skrevet i England. Det var upersonlig, stereotyp, Ravne skrev at det syntes å være et konsentrat av en militær vervingsplakat.

Det lot til å lette Mueller å få betro seg til sin ven Ravne, det må ha hvilt et forferdelig trykk på ham, han fortalte om stadige rivninger med hustruen, det hadde vært hans samvittighet i kamp med hennes mangel på samvittighet og hennes sykkelige overbevisning om at den samme skjebnen som tok hennes barn, den hadde gitt dem Tom, derved var det brakt orden i den for henne nødvendige balanse i regnskapet. Etterhånden hadde også Mueller forsøkt å gjøre hennes tankebane til sin egen, men han var aldrig blitt kvitt skyldfølelsen. Kampen mellom hans egen overbevisning og hustruens hadde forstyrret hans balanse, den hadde frembrakt en slags personlighetsspaltning i hans sinn.

-Fra Mueller hadde reagert ganske annerledes på Toms forsvinnen enn Mueller hadde ventet. Hun erklærte at skjebnen hadde talt påny, den gav dem Tom i England, nu hadde England atter tatt ham. Hun ventet på den videre utvikling. Men denne tyensynlige ro avløstes igjen av hysterisk angst, det for

hennes foreldrelige brev fra Tom hadde rystet henne, hun fryktet nu for at de hadde mistet ham for bestandig. En ugift søster av Mueller var flyttet hjem til dem og søkte å adsprede og opmuntre henne.

-Mueller hadde forsøkt å komme i forbindelse med Tom, men de kanaler han hadde benyttet, kunne ikke opspore ham. Han visste at Ravne hadde mange forbindelser, han nevnte svenske, og håpet at Ravne ville hjelpe ham med å finne frem til Toms opholdssted og å komme i forbindelse med ham. Hans hustru håpet også på Ravnes hjelp.

Ravne nevnte for Mueller muligheten av å måtte gi Tom fra seg, hans virkelige foreldre kunne ~~ikke~~ være i live, de kunne eventuelt finne frem til Tom og ville gjøre krav på ham. Mueller syntes på én gang å være lettet og forferdet. Etter at de skiltes skrev han gjentatte ganger til Ravne om dette problem.

Som jeg allerede nevnte kom Muellers beretning stykkevis, det ga Ravne anledning til å tenke rolig over de betroelser han fikk. Ravnes notater inneholder ingen bebreidelse overfor Mueller, han fortalte ham ikke den side av sin forbindelse med Jacksons som vedrørte den lille gut som forsvant i tåken i London. Han syntes tvertom å ha beklaget ham. Men for ham selv var betroelsene forferdelige, de brakte ham opp i et problem som han mente ikke å kunne løse, som forholdene var i øyeblikket. Mueller hadde vært hans ven, som han selv hadde vært Jacksons, han var skyld for de lidelser som Jacksons hadde gjennomgått, han var årsak til de dystre forhold under hvilke Eva var vokset opp.

Men Ravne så også Muellers standpunkt, hans hustrus sinnstilstand, den omstendighet under hvilken Tom kom til dem, hans kjerlighet til hustruen og hans angst for henne og for deres fremtid. Og han så, kanskje for første gang, de svake trekkene i Muellers ansikt, de som fikk ham til å følge hustruen og til ikke å gripe inn mot hennes sterke vilje.

Fru Jackson var oprevet over mannens død, hun hadde allerede i lang tid vært meget eksentrisk, begynnelsen til den økende formørkelse av hennes sinn. Ravnes mange notater viser at han meget inngående overveiet spørsmålet om Tom. Men han var jo borte, han hadde sansynligvis ladet seg verve som frivillig og Ravne kom til det resultat at det, i allefall foreløbig, var hensiktsløst å fortelle henne Muellers

betroelse. Det ville formodentlig ha virket som et sjokk på fru Jackson å få vite at den lille gutt som hun mistet for så mange år siden, nu sansynligvis var i England, at han etter alt å dømme hadde lært seg verve som soldat, men at man ikke hadde noen forbindelse med ham, at man ikke visste om han var i live eller død.

De undersøkelser som Ravne foretok brakte ikke noe resultat, han kom ikke i forbindelse med Tom og Muellers hørte heller ikke noe fra ham. Den anledning som Ravne ventet på, den som skulle bringe ham til å ta en avgjørelse, den kom aldrig.

Kort tid etter reiste Muellers via Frankrike til Java, han skulle ivareta sitt firmas interesser der. De kom først hjem like før det tyske sammenbrudd.

Eva og jeg har nu besøkt det fiskerleie, hvor Ravne traf Muellers. I vertshuset fortalte man oss at Muellers aldrig besøkte stedet, de ville heller ikke leie det bort, fru Mueller bodde mest i Frankrike og Mueller var gått helt opp i de forretninger som han forsøkte i så mange år.

Vi fikk låne nøklene til Muellers hus hvor vi fant det som vi søkte. Det var en akvarell av Tom som gutt, malt av Mueller. Ravne hadde nevnt dette bilde i sitt siste brev til meg. Tom stod på stranden og så utover havet, han var i hvit matrosdress og skygget med hånden over øynene. Det var et vakker bilde, men det forestilte ikke noen livsglad gutt, det var et spørgende blikk i øynene og et alvorlig trolde på munnen. Hele skildringen syntes å søke etter noe langt borte fra. Mueller har sikkert lagt sin egen sjel i de trekk han ga gutten. Vi tok bildet med oss, det er sån vi gjerne vil huske Tom.

Men den siste aften hos min ven lær seg ikke slette ut av min erindring. Ravnes fortvilelse, morens masikk ovenpå, akkompagnementet til det skudd som endte hennes eneste søns liv. Hvilket mareritt må det ikke ha vært for Ravne, etter alt det han hadde gjennomlevet på forhånd. I sitt siste brev spurte han meg: - Burde jeg ha handlet annerledes, kunne jeg det? Jeg kan ikke dømme, like så lite som noen annen. Det ville jo også være så hensiktsløst.
